

нка – перш за все особистість, яка сама визначає свій шлях, а значить і несе відповідальність. Ідея провіденціалізму у персоналістичній традиції загалом, а у творчості Шевченка зокрема ("не осудить Бог, / Карать і миловать не буде, / ми не раби Його, ми люде"), трансформується в ідею співтворчого спілкування людської особистості і особистості Божественної, в ідею самоцінності людської особистості. Шевченкові важить, щоб люди зрозуміли, що принципом, який конститує людину як особистість є не та чи інша характеристика її природи, але звернена до неї любов Божа, прийнявши та спроектувавши яку назовні, на стосунки з іншими, розкриє людина у собі риси Божої подоби.

М.О. Зайцев, доц., НаУОА, Острог

ІСТОРИЧНІ ФОРМИ ЗДІЙСНЕННЯ ЛЮДИНИ ІНДИВІДУАЛЬНИМ БУТТЯМ: ВІД АРХАІКИ ДО АНТИЧНОСТІ

Проблема індивідуального буття – це питання самовиявлення та самоствердження людської індивідуальності як соціокультурної цілісності. Людина повинна реалізуватись у своєму бутті, яке, повинно стати для неї реальністю, тобто наповнитись смислами, перетворитись із простого перебування тут і тепер в осмислений та цілеспрямований процес життєтворення, утвердження себе як світу свого особистого "Я" – свого способу бути людиною.

Звичайно, на різних етапах соціокультурного поступу форми, у яких відбувалась індивідуалізація людського буття, були різними.

В умовах первісного соціального синкретизму індивід співприналежний органічному цілому, відносно якого він постає не як самостійний його учасник, як позбавлена самостійності частка. В такій соціокультурній ситуації зосередження усього життя індивіда, усіх ціннісних критеріїв та норм знаходиться е в ньому самому, а в тому цілому до якого він належить. Індивід живе, діє і оцінює не від самого себе, я від імені цілого. Визначення індивідуального буття тут може бути лише негативним. Негація (у формі остракізм) стає способом визнання людської індивідуальності. Позитивно визначитися, тобто самовизначитися отже лише синкретичне ціле, яким постає архаїчний колектив. Саме він і може розглядатись як цілісна самодостатня "особистість".

Отже, в умовах архаїчного колективу індивід постає к свого роду акциденція, повністю занурена субстанційне архаїчного колективу. Акциденційний характер буття індивіда яскраво виявляється в його імені. В архаїчних народів індивідуальні імена були родовим, племінним сімейним надбанням, а їх присвоєння було прерогативою колективу. Самі вони означали певні індивідуальні характеристики (природні чи соціальні) вого носія та його місце в системі цього колективу. Ім'я, як соціальний знак, фіксувало акциденційність індивіда, і якщо виходити з того, що воно підтверджує та утверджує його гідність, то в первісному колективі воно виявляло його гідність як репрезентанта субстанційного цілого. Як соціальний знак, яким воно наділяло свого носія, і який той сприймав як власне надбання, як свою сутність. Вона була обмежена рамками племені, свого роду кордоном власне людської визначеності.

Отже, визнання за індивідом можливості здійснюватись власним буттям мало місце вже в архаїчному суспільстві. Проте характер цієї визначеності мала тут негативний характер і здійснювалась на межі давності людського буття взагалі.

Для доби античності (Еллада періоду класики) така межа ґрунтувалась на поєднанні фаталізму та героїзму. Ось як її характеризує О.Ф. Лосев : "Новоєвропейська людина з фаталізму робить досить дивні висновки. Якщо все залежить

від долі. Тоді нічого робити не треба. Все одно доля все зробить так, як вона бажає. На таку недоумкуватість антична людина нездатна. Вона міркує по-іншому. Все визначається долею? Чудово. Отже доля вище мене? Вище. І я не знаю, що вона зробить? Не знаю. Чому ж тоді я не повинен чинити так як я бажаю? Коли б я знав, як доля обійдеться зі мною, то діяв би за її законами. Проте це невідомо. Отже, я все одно можу чинити як бажаю. Я -герой". [Лосев А.Ф. Беседи и воспоминания // Студенческий меридиан. – 1988. – № 12. – С. 25].

З цього "я можу чинити як бажаю" і починається здійснення людини власне індивідуальним буттям. Доба античності в загальних рисах "змодельовала" і "програла" усі соціокультурні колізії, пов'язані зі здійсненням людини індивідуальним буттям. З тієї лише поправкою, що "людське в античності є тілесно людське, проте аж ніяк не особисто людське" [Лосев А.Ф. История античной эстетики (ранняя классика). – М., 1963. – С. 60].

Іншими словами, вона являла можливі алгоритми такого здійснення, яка в історичному поступі європейської культурної субкультури наповнюється екзистенційним змістом.

Героїзм, як зіткнення людського і божественного планів буття, передбачає вибір. Герой "обирає" свій життєвий шлях, тобто стає на межу даності, якою є доля. Здійснюючи "вибір", він розриває даність обставин та покладає новий план буття, обраний ним свідомо (швидше свідомо – імпульсивно). Цей новий план буття – це новий світ, світ його особистого буття, в якому герой водночас і актор і певною мірою автор своєї життєвої драми (і немає значення усвідомлює він це чи ні), а отже, він відповідальний за себе і перед собою. В своєму прагненні реалізувати свою мету він не спонукується зовнішньо – волею богів, а лише власною волею. Отже він перебуває в стані свободи, котра у своїй ідеальності така спокуслива, але у своїй екзистенційній безпосередності обертається тягарем трагічності. Тягар підсилюється тим, що герой не розчиняється певною мірою у своїх вчинках, як і не є його повноправним творцем. Значення його вчинків, як і сенс спродукованої ним соціокультурної ситуації, переважає його здатність їх усвідомлювати, вислизавши кожен раз, коли здається, ніби він уже прояснений.

Отже героїзм як історична форма здійснення індивідуальним буттям – обмежений. Його обмеженість полягає в тому, що в підсумку усі ці дії "всупереч" та "чинити, як бажаю" виявляються дією "за" – за даним планом світобудови – і не виводять за межі даного порядку речей.

В.В. Застольська, студ., КНУТШ, Київ

СУТНІСТЬ ЛЮДСЬКОГО СТАНОВИЩА ЯК УМОВА БУТТЯ ЛОЛИ З КІНОСТРІЧКИ "БЕГИ ЛОЛА, БЕГИ" В СВІТІ

Питання про людину і людське є одним з прекрасних плодів прагнення й здатності до пізнання. В пошуках теоретичних достовірностей у відповідях на це питання пройшло не одне сторіччя й не один процес самоздійснення.

Результатом став складений набір антропологічних констант, що фіксує біологічні, фізіологічні, психологічні, а також соціальні характеристики, але в ньому й досі наявний достатньо суперечливий опис сутності людини. *Майже на 99% генетичні коди людини і тварини співпадають.* Разом з тим між ними існує очевидна відмінність і не тільки у зовнішньому вигляді.

Шиллер: "В тварині і рослині природа не тільки виражає призначення, але і сама його втілює. Людині ж вона дає лише призначення і вона сама його втілює".